

A faültetés helyes módja

Az ültetés módja kihat a fák teljes élettartamára, és azt alapjaiban határozza meg. A faültetésnek gyakran nem tulajdonítanak kellő jelentőséget: a szakértelem és az ültetésnél mutatott gondosság hiánya a jövőben a fák gyenge állapotához vezethet; rosszabbul fejlődnek és több ápolást igényelnek.

A fa ültetése több lépést foglal magába, melyek mindegyike számos hibalehetőséget hordoz magában; pl.: nem megfelelő fafajta választása, rosszabb minőségű növény, kedvezőtlen szezon vagy időjárási körülmények, szállítási károk, túl kicsi ültetőgödör, nem megfelelő tápanyagösszetétel, rossz ültetési magasság, helytelen törzsvédelem, kedvezőtlen karózás, rossz koronametszés, a fiatal fa ápolásának hiánya, alkalmatlan növények választása a fa alatt elhelyezkedő terület beültetéséhez. Minden egyes hibaforrás a fiatal fa fejlődési potenciálját csökkenti. A következmények a következők lehetnek (akár mindegyik): az anyagcserezavarral együtt járó fokozottabb érzékenység a betegségekre és kórokozókra, a korai előregedés vagy a mechanikus sérülések okozta magasabb törési rizikó. Nem törvényszerű, de előfordulhat, hogy a fiatal fák csakhamar több gondot, mint örömet okoznak. Ennek elkerüléséhez fontos a körültekintő ültetés, és hogy az egyes munkafolyamatokat kellő gondossággal végezzék el.

A fafajta megválasztása

A tényleges ültetés előtt ki kell választanunk a megfelelő fafajt. A leggondosabb munkavégzés sem ér semmit, ha a helyszínen a kiválasztott fafajta igényeinek nem felel meg. Különös figyelmet kell szentelni a vízellátottságnak, a talaj pH-nak (meszes vagy mészből szegény). Figyelnünk kell a munkagépek a gyökérszóna feletti talajtömörítő hatására, illetve a fűtrágyázás okozta negatív hatásokra (túlzott tápanyagbevitel). Amit azonban a leginkább figyelembe kell venni, az a fa térigénye az időskori koronagyógyászat tekintetében is.

A növény kiválasztása

Alapvetően érvényes az a tény, hogy a fiatalabb fák az új helyszínhez gyorsabban és jobban hozzászoknak, mint a nagyobb méretűek. A kisebb fák erőteljesebb növekedése gyakran néhány éven belül kompenzálja a kezdeti méretüket (vagyis behozzák a kezdeti lemaradásukat). A kiválasztásnál ügyelni kell arra, hogy a gyökérszóna és az ágak sértetlen állapotban legyenek. Az ágak metszési helyei kicsik legyenek (átmérőben legfeljebb az ugyanabban a magasságban mért törzskerület egynegyede) és körös-körül egyenletes vastagságot kell mutatnia. Amennyiben a törzs a napsugárzás elleni védelem miatt jutakötéssel körülvéve van, ezt el kell távolítani, hogy megvizsgálhassuk, hiszen nem szeretnénk zsákbamacskát vásárolni. Cserépből vagy műanyagzsákból található konténer-növények esetén nem szabad az erősebb gyökereknek csavarodnia, hanem a törzstől sugár irányban kell elhelyezkedniük, ahhoz, hogy a gyökérszóna a későbbiekben nagy földterületet tudjon hasznosítani, és a növekvő fának jó stabilitást tudjon adni.

Növény szállítása és ideiglenes tárolása

Magától értetődő, hogy a szállítás és az ültetés során nem szabad, hogy a fa egyes részei megsérüljenek, meghajoljanak, eltörjenek, avagy leszakadjanak. A törzs erős szorítását is el kell kerülni. A fiatal fák kérge nagyon érzékeny a nyomásra, tavasszal még inkább, amikor a fa nedvkeringése beindul. A fa kikötését csúszásbiztosan, de alápárnázottan kell megoldani.

Ha egy fiatal fát a kiültetése előtt átmenetileg tárolni kell, akkor a gyökérbojt nedvességtartalmának állandó szinttartása elengedhetetlen. Az árnyékolás nem csak a vízszükségletet csökkenti, hanem a gyökérbojt is kevésbé hevül fel.

Az ültetési helyszín és az ültetés előkészítése

Az ültetési helyszín előkészítésére az alábbi állítás igaz: minél nehezebbek a helyszíni körülmények, vagy minél nehezebb szerkezetű a talaj, annál nagyobbak kell lennie az ültetőgödörnek. Természetes, jó szerkezetű talajviszonyok mellett az ültetőgödör méretének a gyökérbojt szélességének és magasságának legalább a kétszeresét kell kitennie. A virágcserep effektus elkerülésére, mely a fa ültető gödörből a végleges helyre történő hirtelen áthelyezésekor léphet fel, a szubsztrát keveréket lépcsőzetesen kell az ültető gödörben elhelyezni (a mélyére a szerkezetben gazdag keveréket kell tenni, majd erre kerülhet egy átmeneti zóna felfelé egyre csökkenő tápanyaggal).

A földlabdáról (gyökérbojtról) a csomagolást még akkor is le kell venni, ha az komposztálható. Már önmagában a bomló, komposztálható anyag is lassítja a vízfelvételt, gyakran a kívátnál lassabban bomlik le, ezáltal akadályozza a gyökérzet gyors fejlődését.

A sérült gyökereket éles ollóval, vagy a megfelelő vágóeszközzel el kell távolítani; a (meghajlott) gyökereket sugár irányba ki kell egyenesíteni mindaddig, amíg még kellően rugalmasak, és nem repednek meg. A gyökérbojtot az ültetés előtt teljesen át kell nedvesíteni.

Ültetés és az ültetés körüli teendők

Feltétlenül be kell tartani az ültetési magasságot, melynek az eredeti talajszinttel kell megegyeznie. A túl mélyre történő ültetés sajnos mind a mai napig gyakori hibaforrás! A széles körben elterjedt nézetekkel szemben a gyökérlefutás egyes részeinek a talajfelszínen kell lennie. (Itt természetesen arra is kell figyelni, hogy a lazán feltöltött szubsztrát az öntözést követően jelentősen összeesik.) Ha a gyökérnyak megsüllyed a talajban, akkor fennáll annak a veszélye, hogy a hajszálgökerek oxigénhiányban fognak szenvedni, rothadásra hajlamosak lesznek, vagy meg is fulladhatnak, amivel a vízfelvételt és ezzel a teljes fafejlődést hátráltatják, vagy megakadályozzák. Öntözőtányér kialakítása a kezdeti stádiumban megkönnyítheti az öntözést.

A gyökérzet gyors fejlődése érdekében a fát karók segítségével stabil helyzetbe kell hozni úgy, hogy a törzs a szélben enyhén mozogni tudjon, hogy a törzs vastagságodása és teherbíró képessége tartsa az iramot a gyorsan növekvő koronával. A csak egy karóhoz történő merev rögzítés ezért kifejezetten kedvezőtlen; ehhez jön még a sűrűlódás és az egymásba növés veszélye is. A rögzítéshez semmi esetre sem szabad drótot használni, még akkor sem, ha a fa törzsénél gumitömlővel védjük a kérget; mert az a fiatal törzset elszorítja. Az optimális rögzítés három karóval, karónként széles hevederekkel és laza hurkolással történik, mely a vékony törzs mozgását korlátok közé szorítja, de nem akadályozza meg teljesen. Így a fácsonk egyik karónak sem tud nekiütődni, és a törzs sem lesz elszorítva. Az alakító metszések végzését lehetőleg a kiültetést követő második évben kell elkezdeni (iskolázott fák esetén), hogy a

frissen elültetett fát ne tegyük ki további stressz hatásnak. Mivel a fa védekező mechanizmusa a vegetációs periódusban aktiválódik, a metszéseket a fa lombos állapotában kell végezni. Egyáltalán nem állja meg az, a mai napig is széles körökben elterjedt indoklás a helyét, hogy a fán „korrigáló metszést” kell végezni, ami a koronatérfogat és a gyökértérfogat kiegyenlítését szolgálja. Ha a fiatal fa arra van ítélve, hogy a gyökérzetvesztés következtében a koronájának egy részét is eltávolítsák, akkor rosszul ültettünk; és ha még erre is kerülne a sor, akkor sem tudná előre senki megmondani, hogy melyik koronarészt milyen terjedelemben kell eltávolítani. Nem szabad elfelejteni az intenzív napsugárzás elleni törzsvédelmet sem, annál is inkább, mivelhogy az elültetett facsemete az érzékeny kérgével többé már nem a sűrű, önmagukat is árnyékoló faiskolai sorokban áll. A jutakötések agyagbevonattal vagy anélkül nem igen alkalmasak a sugárzás elleni védelemre, mivelhogy a kötés alatt elhelyezkedő kéregszövetek ezen kötések ellenére is felhevülnek. Inkább bambuszgyékényt ajánlatos használni, melyet lazán a törzs köré lehet csavarni.

Ültetést követő ápolás (Faültetés utógondozása)

Az ültetést követően a fákat lombos állapotukban is rendszeresen öntözni kell, annál tovább, minél nagyobb méretben kerültek elültetésre, vagy minél kedvezőtlenebbek helyszíni körülmények. A koratavaszi ültetéseknel az első évben sokkal nagyobb odafigyeléssel kell gondoznunk a növényeket, mivel a gyökérzet intenzív növekedése jóval a tényleges növekedési periódus előtt zajlik, így az a tavaszi ültetés esetén sokszor el is marad. (Ezért szerencsésebb sokkal az őszi ültetés, mert a fának ideje van a gyökeresedésre.) A frissen ültetett fákat nem szabad megtrágyázni. A feltöltésre kerülő szubsztrát elegendő tápanyagot tartalmaz. A növekedési stádiumban mindenekelőtt a gyökérzet megerősödése, és növekedése a legfontosabb, ezzel szemben a nitrogénben gazdag trágyák a hajtások növekedését serkentik, a gyökérzetét inkább gátolják. Az ültetést követő gondozáshoz hozzátartozik a kötések rendszeres vizsgálata is. Az utógondozási fázis legkorábban akkor tekinthető lezártnak, amikor a karók az ültetést követő harmadik évben eltávolításra kerülnek.

Faápolók Svájci Szövetsége (BSB)

Dr. K. Joos Reimer, biológus

(Fordította: Kozma-Németh Luca – 2011. május)